

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Sloboda je prirodna sposobnost u kojoj čovjek mora da radi, ili ne radi, na ovaj ili onaj način; zato je on odgovoran za svoje radnje. Sloboda je stanje neporobljenosti. Ona podrazumijeva rasterećenost, iskrenost, lakoću, oslobođenost. Ona takođe podrazumijeva prirodnu sklonost da se nešto uradi s umješnošću.

Škola ima odgovornost da formira buduće ljude i zato moramo znati jasno i precizno: kakav će biti građanin kojeg želimo formirati? Program vaspitno-obrazovnih aktivnosti se temelji na ovom modelu.

Djeca moraju da znaju da su se mnogi borili i da će se boriti kako bi oni, njihove porodice i svi građani njihove zemlje mogli danas uživati u slobodi.

Neophodno je učiti dijete od ranog uzrasta šta znači biti slobodan muškarac, žena ili dijete, učiti ga da se ponaša u skladu s onim što mu sloboda pruža, da se ne boji da se izrazi, da traži svoja prava, da govori iskreno i slobodno.

Ali isto tako neophodno je naučiti ga da shvati da slobodno ponašanje takođe podrazumijeva obzir prema drugima i da je čovjek istinski slobodan tek kada djeluje za dobrobit drugih.

Aktivnost br. 1 "Oslobodioci"

Kratak pregled aktivnosti:

Aktivnost počinje predstavljanjem i objašnjavanjem teme. Nakon toga vaspitač(ica) s djecom razgovara o sadržaju priče u kojoj se opisuje život i djelo heroja oslobodioca (poželjno nekoga iz lokalne zajednice ili zemlje iako to može biti i neko ko je poznat u cijelom svijetu). Na kraju aktivnosti djeca crtaju prizore iz priče.

Ciljevi:

- Izgraditi kod djece znanje o oslobodiocima.
- Razviti kod djece predstavu o tome šta je sloboda.

Procedure:

- Razgovor
- Pripovijedanje
- Istraživanje
- Šetnja

Potrebni materijal:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Slike koje prikazuju scene iz života odabranog heroja, umjetnički materijali: olovke, papir, tempere, slikarske četkice itd.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci objasniti zašto se neki muškarac ili žena nazivaju oslobodiocem, npr. zato što su bili vojnici koji su se borili u nekom od oslobodilačkih ratova u Americi ili ratu za osamostaljenje.

Vaspitač(ica) će pokazati slike, govoriće o ovim rodoljubivim ljudima i o njihovim djelima, podvizima i događajima iz života.

Drugi dio

Vaspitač(ica) će sa djecom razgovarati i postaviće im sljedeća pitanja:

Zašto su se ovi muškarci i žene borili?

Zašto ih nazivamo oslobodiocima?

Zašto se uvijek moramo sjećati ovih muškaraca i žena?

Šta podrazumijevamo pod slobodom?

Treći dio

Vaspitač(ica) će ispričati sljedeću priču:

"Zvao se Oslobodilac"

"Bio jednom jedan zgodan i hrabar vojnik koji se neumorno borio za svoju otadžbinu zajedno sa svojom braćom. Borio se, dakle, sa braćom iako mu to nisu bila braća po krvnom srodstvu. Tako se, naime, kaže za saborce jer u ratu brinu jedni o drugima i štite jedni druge kao da su prava braća.

Borio se zajedno sa svojim saborcima u dolinama i planinama, prelazio je preko mora i rijeka, a sve kako bi oslobodio otadžbinu.

Neprijatelji su ga se bojali jer je bio neustrašiv. Svi su prepričavali njegove podvige. I zbog svojih podviga postao je general.

Uvijek je jašio na konju i bio je poznat kao General na bijelom konju.

Taj veliki ratnik je imao zaista hrabrog konja, toliko hrabrog da mu je jednom spasio život.

Jednog dana, kada je bio daleko od svojih vojnika, Generala su iznenadili neprijatelji pokušavši da ga ubiju.

Ali njegov hrabri konj se propeo na zadnje noge, glasno je zarzao i ispriječio se između neprijatelja i svog Generala. Iako je bio ranjen, konj je dao generalu da se popne na njega i brzo otrčao sve dok nisu došli do ostalih vojnika.

Kada se general vratio svojim vojnicima, koji su bili presretni što ga ponovo vide, siđe sa konja i reče im:

"Izliječite konja. Ne želim da umre! Upravo mi je spasio život". Nježno je pomilovao konja po leđima i rekao mu: "Od danas ćeš se zvati ... Oslobodilac!"

Da li vam se svidjela priča?

U našoj zemlji bilo je mnogo hrabrih muškaraca i žena koji su se borili za slobodu naše zemlje.

Četvrti dio

Vaspitač(ica) će reći djeci: Sada ćemo crtati i od gline/plastelina modelovati konja Oslobodioca. Napravićemo mu i lijepu štalu.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su poruku priče.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate poruku priče.			
Znali su za ponašanje oslobodilaca.			
Bila im je potrebna pomoć da nauče kako su se ponašali oslobodioci.			
Sa zanimanjem su crtali i modelovali likove iz priče.			

Aktivnost br. 2 "Spomenik"

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Kratak pregled aktivnosti:

Aktivnost se sastoji od posjete spomeniku ili statui nekog muškarca ili žene heroja. Djeca će na spomenik položiti cvijeće.

Ciljevi:

- Podstaci djecu da osjete emocije kada uče o životu i djelu narodnih heroja.
- Naučiti djecu da se pred spomenikom ponašaju ozbiljno i sa poštovanjem.

Procedure:

- Posmatranje
- Razgovor
- Pitanja i odgovori
- Posjeta

Potrebni materijal:

Prirodno ili vještačko cvijeće. Dječji crteži.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će najprije djeci objasniti da je cilj posjete da vide spomenik narodnom heroju i da na spomenik polože cvijeće i crteže. Vaspitač(ica) im kaže da kod spomenika treba da se ponašaju dostojanstveno, ozbiljno i s poštovanjem prema heroju.

Drugi dio

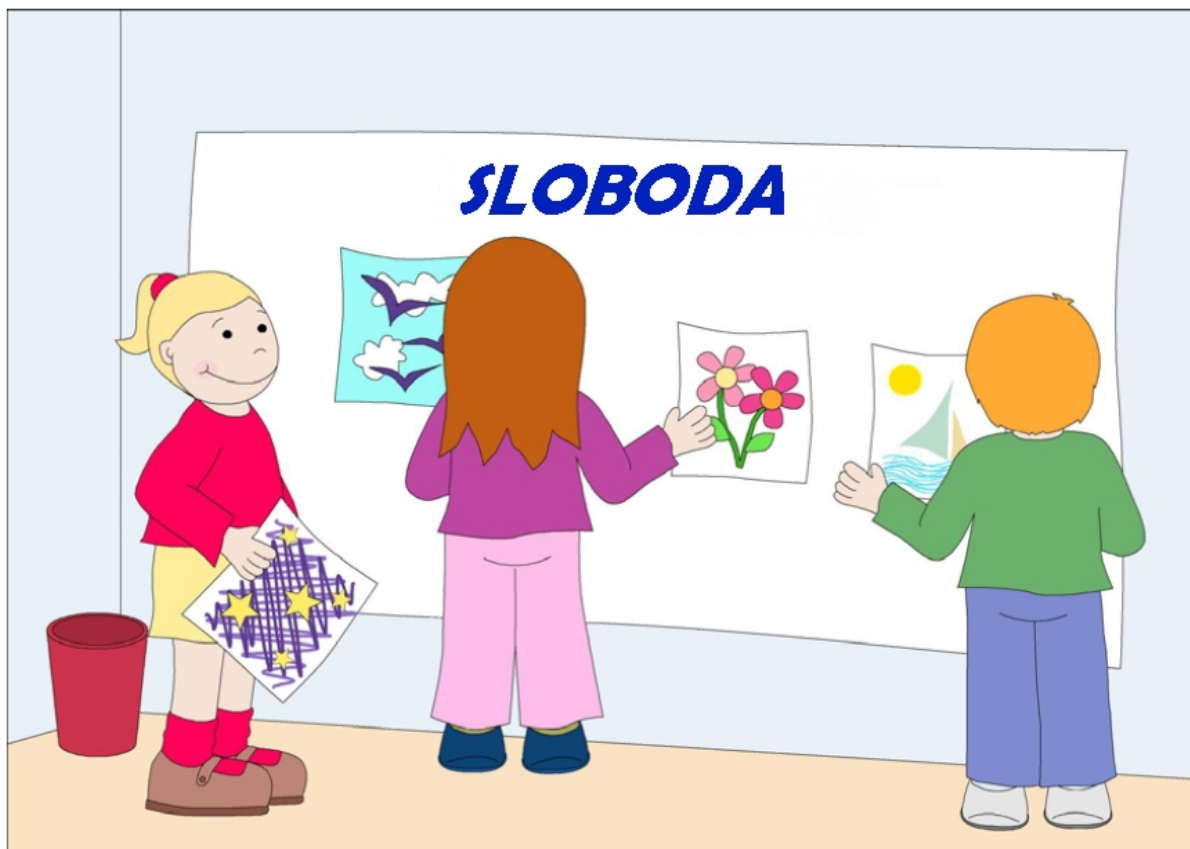
Odlazak u posjetu. Kada dođu do spomenika, vaspitač(ica) će djeci govoriti o životu i djelu narodnog heroja, reći će im kako se zvao, zašto se smatra herojem, u kom se ratu borio i zašto mu je podignut spomenik.

Treći dio

U razgovoru o posjeti, vaspitač(ica) će pozvati djecu da iznesu svoja zapažanja i doživljaje tokom posjete, da ispričaju koje su emocije osjetili kad su bili ispred spomenika, da kažu nešto o životu i djelu narodnog heroja i zašto se borio – za slobodu svoje zemlje.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Pokazali su pozitivne emocije tokom posjete.			
Bili su ozbiljni i dostojanstveni tokom posjete.			
Sa zanimanjem su slušali priču o životu narodnog heroja.			
Pokazali su osnovno razumijevanje pojma slobode.			
Izrazili su pozitivno ponašanje prema slobodi.			

Aktivnost br. 3 "Naslikajmo slobodu"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) recituje pjesmu, a djeca crtaju svoja osjećanja. Na kraju aktivnosti će se organizovati izložba svih crteža.

Ciljevi:

- Izgraditi kod djece pozitivna osjećanja prema slobodi.
- Dodatno utvrditi pojam slobode.

Procedure:

- Recitovanje
- Crtanje
- Razmjena i objašnjavanje radova

Potrebni materijal:

Papir, drvene bojice, vodene bojice, slikarske četkice i ostali materijali za likovno izražavanje.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) razgovara sa djecom u učionici ili negdje napolju gdje je mirno i recituje pjesmu o slobodi.

Vaspitač(ica) će djeci objasniti da mnogi ljudi slikaju slobodu kao nešto veoma lijepo zato što svako želi da bude slobodan i da može slikati nebo, svjetlo, more, sve što ga okružuje, sve što je lijepo i da nam niko ne smije zabraniti da slikamo, a to je upravo ono što čini slobodu.

Drugi dio

Djeca će crtati slobodu, slikaće slobodno šta žele, šta sloboda predstavlja za njih.

Kasnije će svako dijete objasniti zašto je na taj način nacrtalo slobodu.

Treći dio

Ovaj dio se sastoji od organizovanja izložbe na kojoj će biti izloženi svi dječji crteži.

Kad završe, djeca će pozvati drugu djecu iz vrtića da dođu na izložbu.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Pokazali su pozitivne emocije tokom aktivnosti.			
Dobro su nacrtali slobodu.			
Dobro su objasnili svoje crteže o slobodi.			
Bila im je potrebna pomoć da objasne svoje crteže o slobodi.			
Pozitivno su se izražavali o slobodi.			

Aktivnost br. 4 "I životinje žele da budu slobodne"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra pokreta u kojoj djeca love životinje. Životinje se ne daju uhvatiti i trče čas na jednu, čas na drugu stranu.

Ciljevi:

- Senzibilizirati djecu o slobodi životinja.
- Naučiti djecu da sloboda važi za sva živa bića.

Procedure:

- Igra

Potrebni materijal:

Lovački pribor (mrežice za hvatanje leptirova, kavez za ptice), djeca mogu nositi kostime raznih životinja.

Razvoj aktivnosti:

Vaspitač(ica) će objasniti djeci da i životinje vole da žive u slobodi. Nakon toga će im objasniti kako se igra ova igra.

Igra će se uglavnom igrati napolju. Djeca će stajati u krugu držeći se za ruke. U središtu jednog kruga biće dijete koje će glumiti leptira, a u središtu drugog dijete koje glumi ptičicu. Van kruga će biti lovci. Lovci i životinje moraju izmjenjivati uloge.

Prva runda igre počinje. Krug u kojem je leptir pjeva pjesmu.

Kada pjesmica završi, djeca prestaju pjevati, a dijete koje je u središtu kruga počinje da bježi, a jedan od lovaca ga juri, dijete se vraća u krug, ulazi unutra i djeca zatvaraju krug kako lovac ne bi mogao da uđe.

Drugi krug će uraditi istu stvar, ali će pjevati drugačiju pjesmicu.

Pravila igre:

1. Dijete koje bude uhvaćeno ispada iz igre.
2. Pobjeđuje onaj krug u kojem je uhvaćeno manje djece.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Senzibilizirani su da ne love životinje.			
Znali su da objasne zašto ne treba da životinje lišavamo slobode.			
Bila im je potrebna pomoć da objasne zašto ne treba da životinje lišavamo slobode.			
Izjasnili su se da u svakodnevnom životu neće hvatati životinje.			

Aktivnost br. 5

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Šta biste vi uradili da...?"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je ključno iskustvo za ocjenu bloka; vaspitač(ica) predstavlja djeci određene situacije, a djeca kažu šta bi uradila u tim situacijama.

Ciljevi:

- Provjeriti da li su djeca razumjela važnost življenja u slobodi.
- Provjeriti da li su djeca naučila da se dive oslobodiocima/herojima i da ih poštuju.
- Provjeriti da li su djeca razumjela važnost slobode izražavanja i ponašanja.

Procedure:

- Priče

Potrebni materijal:

Karte sa nacrtanima situacijama iz priča.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci pročitati nekoliko priča i pitaće ih šta bi oni uradili u toj situaciji.

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

1. Ako biste u dvorištu kuće vidjeli razdraganog leptira koji veselo i slobodno leti s cvijeta na cvijet, šta biste uradili? Da li biste pokušali da ga uhvatite ili biste ga posmatrali diveći se njegovim bojama i pustili ga da i dalje slobodno leti?
2. Ptičica slomljenog krila doleti u Goranov vrt. Goran je uzme, izliječi joj krilo i stavi je u kavez. Da li biste uradili isto što i Goran? Šta biste vi uradili?
3. Na autobuskom stajalištu dvojica muškaraca glasno razgovaraju. Jedan od njih govori sa nipodaštavanjem o narodnom heroju koji se borio za slobodu svoje zemlje. Njihov razgovor je čula jedna gospođa i rekla im je da nije lijepo da tako govore o narodnim herojima, da tim ljudima treba da se divimo i da ih poštujemo zato što su mnogi od njih dali svoje živote kako bi svi bili slobodni. Da li biste uradili isto što i ova gospođa ili ne biste rekli ništa zato što vas to ne zanima? Ako odlučite da im nešto kažete, šta biste rekli?

Ovo su samo neki od primjera, vaspitač(ica) može smisliti i druge situacije.

Drugi dio

Vaspitač(ica) će dozvoliti djeci da se slobodno izraze kako bi mogli da izvuku sopstvene zaključke, a na kraju vaspitač(ica) rezimira aktivnosti i objašnjava koji je postupak ispravan u svakom razmatranom slučaju.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Odgovori na svaku situaciju ne pokazuju da su shvatili važnost življenja u slobodi.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate važnost življenja u slobodi.			
Naučili su da se dive oslobodiocima i herojima i da ih poštuju.			
Shvatili su važnost slobode izražavanja i ponašanja.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate važnost slobode izražavanja i ponašanja.			